

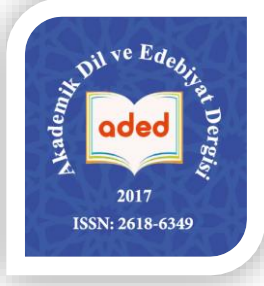
PAPER DETAILS

TITLE: İlbegli-zâde Muhammed Meylî'nin Manzum Mektubu ve Oglunun Bu Mektuba Cevabı

AUTHORS: Enes YILDIZ

PAGES: 320-341

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1648569>

Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi

Journal of Academic Language and Literature

Cilt/Volume: 5, Sayı/Issue: 1, Nisan/April 2021

Enes YILDIZ

Dr., Milli Eğitim Bakanlığı/Türkiye
enesedebiyat@hotmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-3614-579X>

İlbegli-zâde Muhammed Meyli'nin Manzum Mektubu ve Oğlunun Bu Mektuba Cevabı

*İlbegli-zâde Muhammed Meyli's Verse Letter
and His Son's Response to This Letter*

Araştırma Makalesi/Research Article

Geliş Tarihi/Received: 19.03.2021

Kabul Tarihi/Accepted: 03.04.2021

Yayın Tarihi/Published: 30. 04.2021

Atıf/Citation

Yıldız, Enes (2021). İlbegli-zâde Muhammed Meyli'nin Manzum Mektubu ve Oğlunun Bu Mektuba Cevabı. *Akademik Dil ve Edebiyat Dergisi*, 5 (1), s. 320-341. DOI: 10.34083/akaded.899625.

Yıldız, Enes (2021). İlbegli-zâde Muhammed Meyli's Verse Letter and His Son's Response to This Letter. *Journal of Academic Language and Literature*, 5 (1), p. 320-341.
DOI: 10.34083/akaded.899625.

<https://doi.org/10.34083/akaded.899625>

Bu makale iThenticate programıyla taranmıştır.
This article was checked by iThenticate.

Öz

İletişim, sosyal bir varlık olan insanın temel ihtiyaçlarındandır. Tarih boyunca insanoğlunun en önemli iletişim araçlarından biri mektup olmuştur. Yaklaşık altı yüzyıl boyunca farklı tür ve tarzlarla varlığını sürdüren klasik Türk edebiyatında da bir tarz olarak manzum ve mensur birçok mektup yazılmıştır. Manzum ve mensur mektuplar; mesnevi, divan, mecmua ve münşeat mecmualarında görülür.

Başlıklı veya başlıksız olan manzum mektupların büyük çoğunluğu kaside ve küçük mesnevi nazım şekli ile kaleme alınmıştır. Zengin muhtevalarıyla manzum mektuplar genellikle “sevdiklerinden haber alma, hâl-hatır sorma, vuslat arzusu ve fîrak acısını ifade etme, ‘arz-ı hâl sunma ve hüner gösterisi” amacıyla yazılmıştır.

Bu çalışma, XVIII. yüzyıl şairlerinden İlbegli-zâde Muhammed Meylî Efendi’nin manzum mektubu üzerinedir. Meylî, mektubunu sürgün edildiği Kıbrıs’tan Adana’daki oğlu Abdürrahim Efendi’ye göndermiştir. Şair, mektubunda ailesi ve dostlarının hâlini, sağlık ve sıhhatlerini sorar ve ayrılık acısını dile getirir. Bu mektup üzerine oğlu Abdürrahim Efendi de babasına nazire yolu ile bir cevap yazar. Yazıda öncelikle klasik Türk şiiri manzum mektup geleneği hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin asıl bölümünde Meylî’nin mektubu ve oğlunun bu mektuba cevabı şekil ve muhteva açısından incelenmiştir. Yazının sonunda ise mektupların çeviriyazılı metinleri ve tıpkıbasımları okuyucuların istifadesine sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Manzum Mektup, Meylî, Nazire.

Abstract

Communication is one of the basic needs of human beings who are social creatures. Throughout history, one of the most essential communication tools of human beings has been letters. Many verse and prose letters have been written as a style in classical Turkish literature, which has existed with different genres and styles for nearly six hundred years. Verse and prose letters can be seen in mesnevi, divan, collection poems and münşeat collection.

The vast majority of verse letters with or without titles are written in ode and small mesnevi verse form. Verse letters, with their rich content, are usually written with the aim of "getting news from loved ones, asking for good health, expressing the desire for reunion and the pain of separation, arz-ı hal and presenting a show of skill".

This study based on the verse letter of İlbegli-zade Muhammed Meylî Efendi, one of the XVIII. century poets. Meylî sent his letter from Cyprus, where he was exiled, to his son Abdürrahim Efendi in Adana. The poet asks about the state and health of his family and friends in his letter and expresses the pain of separation. Upon this letter, his son Abdürrahim Efendi also wrote a reply to his father by way of nazire. In the article, firstly, information will be given about the classical Turkish poetry in verse letter tradition. In the main part of the article, the letter of Meylî and his son's reply to this letter will be examined in terms of form and content. At the end of the article, the translated texts and facsimiles of the letters will be presented to the readers.

Keywords: Classical Turkish Literature, Verse Letter, Meylî, Nazire.

Giriş

Klasik Türk edebiyatının önemli eserlerinden olan divanlar ve şiir mecmualarında çeşitli vesilelerle yazılmış *manzum mektuplar* diğer bir ifadeyle “*nâme*”ler bulunmaktadır. Başlıklı veya başlıksız olarak karşımıza çıkan manzum mektupların büyük çoğunluğu *kaside ve küçük mesnevi* nazım şekli ile yazılmıştır. Bunların yanında gazel, kıt’a ve murabba gibi farklı nazım şekilleriyle yazılan manzum mektuplar da bulunmaktadır¹. Bir mektupta aşağıdaki bölümler bulunur:

Elkâb: Rütbe ve unvan belirten sözlerdir.

İbtidâ: Mektubun başlangıç bölümüdür. Burada saygı ve selâm sözlerine yer verilir.

Tahallüs: Başlangıç bölümünden asıl konunun yer aldığı ve isteklerin bildirildiği talep bölümüne geçişi bildiren bölümdür. Bir bakıma kasidelerdeki girizgâh gibidir.

Talep: Mektubun asıl konusunu oluşturan bölümdür. Burada daha çok bildirilmesi gereken bir durum, bir duygu, bir düşünce yer alır. Bildirilenler daha çok istek niteliğinde olduğundan bu bölüme talep adı verilmiştir.

İntihâ: Mektubun nihayet bulduğu, son bölümüdür.

Duâ: Çoğu kez intihâ bölümünden sonra yer alan, iyi dilekleri bildiren sözlerdir.

İmzâ: Mektubu yazanın adının yer aldığı kısımdır. Mektubu yazanın kim olduğunu bildirmesi açısından önemlidir. (Derdiyok, 1997: 666).

Manzum mektupların muhtevaları² çeşitlilik göstermekle birlikte en temel konular *hâl-hatır sorma, dostların sağlık sıhhatini merak etme, şehirden haber verme, firak acısı ve vuslat arzusudur*. Bazı manzum mektuplar ise haberleşmeden ziyade şairin hüner gösterisi, ustalığını sergileme amacıyla yazılmıştır. Aşağıda örnek olarak bazı manzum mektuplar tanıtılmış ve kısaca muhtevaları açıklanmıştır. Bu örneklerden sonra genel bir değerlendirme yapılmıştır.

Mesîhî’nin üç beyitlik küçük mesnevisi, sevgili için yazılmış bir davet mektubudur. Yârânlar, gül bahçesinde oturmuş aceleyle sevgiliyi bekleyip gözlemekte-dirler (Mengi, 1995: 312).

¹ Türk edebiyatında mektup türü, mektupların isimlendirilmesi, şekil ve muhteva özellikleri ile ilgili daha ayrıntılı bilgi almak için bakınız: Çakır, Ömer (2005). *Türk Edebiyatında Mektup*. Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.

² Mektuplar konularına göre “*tehniyetnâme* (tebrik etmek), *tebriknâme* (kutlama), *takriz* (bir eseri övme yazısı), *taziyetnâme* (başsağlığı), *arzıhal* (dilekçe), *niyaznâme* (büyüklerden dilek dileme), *müzekkere* (resmî dairelerden bir diğerine bir işle ilgili olarak yazılan yazı), *teşekkürnâme*, *davetnâme*, *cevabnâme* gibi çeşitlere ayrılmıştır.” (Ersoylu vd. 1986: 232).

Cinânî “*Sûret-i Mektûb-ı Manzûm ez-İstanbul be-Burûsatü'l-Mahrûsa*” başlıklı kaside nazım şekliyle yazdığı mektubu İstanbul'dan Bursa'ya göndermiştir. Şair, mektupta genel olarak isim isim sayarak dostlarının hâl-hatırlarını sorar. Şairin “*Mektûb-ı Manzûmdur ki Defterî Bege Burusa'nın Ahvâlin Tahrîr İdüp İlâm İtmışdür*”, “*Merhûm Cinânî Efendi Burusa'dan Defterî Bege Yazduğı Cevâb-nâmedür*” ve “*Mahrûsa-i Burûsa'dan Merhûm Cinânî Efendi Defterî Bege Yazduğı Cevâbnâmedür*” başlıklı küçük mesnevi ile yazdığı manzum mektupları da vardır. Başlıklarından da anlaşılacağı üzere Cinânî, manzum mektuplarında Bursa'nın ahvali ile ilgili bilgi vermiş ve Defterî Bey'e cevap yazmıştır (Okuyucu, 1994: 150, 164, 167, 168).

Gelibolulu Âlî “*Ekâbirden Birine Gönderilmişdür*” başlıklı mesnevisinde kendisine bir pir ile gönderilen katırı konu alır. Şair, evvela katırı gönderene bu ihsanı için teşekkür eder. Daha sonra katırın zayıflığı ve işine yaramayacağını, elinde daha iyisi varsa ihsan etmesini söyler. Eğer gönderemeyecekse kimsenin katırı besleyemeyeceğini ifade eder. Gelibolulu Âlî, katırı gönderenin cömert, kendinin de senâkâr olduğunu söyler ve bu katırdan iyisini ihsan etmesini rica eder (Aksoyak, 2006: 67; Yıldız, 2019: 427).

Nâbî'nin 76 beyitlik küçük mesnevisi, III. Ahmet'e gönderdiği manzum mektuptur. Bu mektup, muhtevasıyla bir “*teşekkürnâme*”dir. Nâbî, mektubunda öncelikle sultanı över ve içinde bulunduğu durumu ona anlatır. Mektupta Silahdar Ali Paşa ve ihsanı nedeniyle sultana teşekkür edilir (Bilkan, 1997: 373).

Şehrî Divanı'nda Veli Ağa adına yazılmış iki manzum mektup bulunmaktadır. Birinci mektupta “nâme”nin vasıflarını sayar. İkinci mektupta ise isim vererek mektubun kim için yazıldığını söyler, memduhu övüp ona dua eder (Demirel, 1999: 233; Yıldız, 2019: 430).

Vahyî'nin “*Mesnevî-i Mahabbet-nâme*” başlıklı manzum mektubu, Big Efendi'ye gönderilmiştir. Şair, mektupta Big Efendi'ye muhabbetini dile getirir (Taş, 2004: 292).

Mîrzâzâde Sâlim “*Mekâtîb ü Mürâselât*” başlıklı bölümde küçük mesnevi nazım şekli ile yedi adet manzum mektup yazmıştır. Şair mektuplarında genel olarak “şeyhim” diye hitap ettiği kişinin hâl-hatırını sormuş, şeyhinin geldiği makamı hayırlamış, firak ve gurbet acısını ifade etmiş, İshak Efendi'nin durumunu sormuş, İstanbul ve semtlerini övmüş, İstanbul'dan Selanik'e tayini nedeniyle üzüntüsünü dile getirmiştir (İnce, 1994: 216).

Nefî Divanı'nda “*Der Cevâb-ı Mektûb-ı Vezîr-i A'zam Nasûh Paşa*” başlıklı 67 beyitlik ve “*Der Cevâb-ı Mektûb-ı Vezîr-i A'zam İlyâs Paşa*” başlıklı 46 beyitlik kaside nazım şekli ile yazılmış iki manzum mektup vardır. Başlıklarından da anlaşılacağı

üzere mektuplar Nasûh ve İlyâs Paşalara cevap olarak yazılmıştır (Akkuş, 1993; 145, 207).

Neylî'nin "*Mektûb-ı Manzûm*" başlıklı 96 beyitlik manzum mektubunun kime gönderildiği belli değildir. Şair, mektubunda gurbet acısı ve yalnızlığını ifade ettikten sonra özlemine dile getirir. Mektupta ayrıca Edirne'nin güzellikleri de anlatılır (Erdem, 2005: 367).

Lebîb Divânı'ndaki mesnevîlerden birincisi, Maden Eminî Abdullah Efendi'ye yazılmış 60 beyitlik manzum bir mektuptur. Bu şiirde önce Abdullah Efendi'yi öven şâir, onun her zaman ya ibadetle ya da yürütmekte olduğu göreviyle meşgul olduğunu, sürekli Merah, Misbâh gibi eserlerle hadis ve tefsir kitapları okuduğunu ifade ettikten sonra, Abdullah Efendi'nin çok ihsanını gördüğünü, ancak bir sebeple ondan ayrı düştüğünü, yine eskisi gibi ona yakın olmak istediğini dile getirir; sonra da Abdullah Efendi'ye dua ederek mesnevîsini bitirir (Kurtoğlu, 2004: 52).

Nûrî "*Manzum Kâimeler*" başlığı altında dört tane manzum mektup yazar. Bunlardan ilki kaside nazım şekli ile yazılmış olup İstanbul'dan oğlu Râşid tarafından babasına gönderilmiştir. Nûrî diğer üç mektubu mesnevi nazım şekli ile yazmıştır. Şair, mektuplarında İstanbul'da başına gelen bir olayı, firak acısını ve İstanbul'da çektiği sıkıntıları anlatır (Egüz, 2009: 503).

Vahîd Mahtûmî'nin "*Nâme-i Âşıkâne-i Manzûm*" başlıklı mesnevisi başlıktan da anlaşılacağı üzere âşığın sevgiliye yazdığı bir manzum mektuptur. Baştan sona sevenin his ve heyecanları, sevgilinin güzelliği ve aşk konusu ele alınmıştır. Söz konusu olan âşık-mâşuk arasındaki bu aşk, tamamen mücerret bir tarzda ele alınmıştır, denilebilir (Kahraman, 1995: 70).

Şeref Hanım Divanı'nda "*Sûret-i Mektûb*" başlığı ile ismini açıkça belirtmediği kişilere gönderdiği iki mektup vardır. Mektuplar muhteva bakımından sıhhatnâme türü içerisinde değerlendirilmelidir. Birinci mektupta şair sıtma hastalığına yakalanan muhatabının sıhhat bulması ve tevfikin kendisine refik olması için dua eder. Şairin, mektubu gönderdiği kişiyi yâd etmediği vakit yoktur. Şairin muhatabı gönderdiği mektubta Üsküp'ü tarif etmiştir. Şeref Hanım da bunun üzerine İstanbul'a bedel bir şehrin olmadığını söyler. Mektubun sonunda muhatabının sağlığı için dua ettiğini ve mektubunu beklediğini söyler. Şair ikinci mektupta da önce muhatabının hâl-hatırını sorar ve "*gûşe-i sıhhat*"te olup olmadığını merak eder. Şeref Hanım'ı hem muhatabından firak hem de muhatabının rahatsızlığı üzmüştür. Firak ve hastalık haberiyle kanlı gözyaşları akıtmaktadır. Şair mektubun sonunda mektubu gönderenin sıhate kavuşması için dua eder ve ondan mektup beklediğini söyler (Arslan, 2002: 488; Yıldız, 2019: 443).

Manzum mektuplar içerisinde şairlerin hünerlerini gösterdikleri, gönderildikleri yerdeki mekânların ve şahısların hâllerini sormak ve durumlarından haberdar olmak için yazılanlar önemli bir yer tutar. Bu tarzdaki mektuplara 16. yüzyıl şairlerinden

Deli Birader Gazâlî'nin “*Sûret-i Mektûb-ı Birâder-i Divâne*” başlıklı, mensur olarak başlayıp manzum devam eden mektubu model olmuştur. Gazâlî, Mekke'den İstanbul'a gönderdiği mektubunda Mekke hayatından, neler yaptığından bahseder ve İstanbul'daki dostlarına duyduğu özlemi dile getirir. Bu özlemini dile getirirken birçok arkadaşının ismini sayar. Gazâlî'nin bu mektubuna Zâtî, Rûmî ve Kâtib Câfer Çelebi tarafından cevap yazılmıştır (Kut, 1974).

Mardinli Aklî'nin “*Mektûb-ı Aklî-i Mardîni*” başlıklı kıt'a nazım şekliyle yazdığı manzum mektubun içeriğine bakıldığında çeşitli konuların varlığı görülür. Mektubun ilk dokuz beytinde saba rüzgârına hitap, Bağdat şehri, Hz. Hüseyin ile Kerbela Şehitleri konu edilmiştir. Manzumenin son beytinde de mektubun unvanının “Şâh-ı Şehidân” yani Hz. Hüseyin olduğunu belirtir. Aklî, mektubunda özellikle aslen Bağdatlı veya Bağdatlı olarak tanınmış şairler hakkında çeşitli değerlendirmelerde bulunmuş, şairlerin en önemli özellikleri ve mahlasları/müstear isimleri üzerinde durmuştur. Ruhî, Ahdî, Keşfî, Tarzî, İlmî, Hilmî, Hürremî, Kurbî, Neşâtî, Bezmî, Zühdi, Hâdî, Rindî, Kâmî, Süheylî, Kelâmî, Handânî ve Fuzûlî şairin ismini belirttiği sanatçılardır (İçli, 2018: 747-760).

Ramî “*Şâm-i Cennet-meşâmdan Şu'arâ'-yı Dârû's-Saltana-i Rûma İrsâl Olunan Mektûb-ı Dürer-bârdur*” başlıklı 137 beyitlik manzum mektubunu Şam'dan İstanbul'a göndermiştir. Râmî, manzum mektubunda öncelikle İstanbul'u metheder. Mektubun bu bölümü bir şehir methiyesidir. Şair, şehir methiyesinden sonra “Hasan Can, Yahyâ, Azmî, Riyâzî...” gibi kişileri isim vererek över (Hamami, 2001: 218).

Deli Birader Gazâlî'nin mektubu şeklinde manzum mektup yazmayı tercih edenlerden birisi de 16. yüzyıl şairlerinden Nakkaş Sâ'î'dir. Sâ'î, Edirne'de olduğu bir dönemde tıpkı Deli Birader Gazâlî gibi İstanbul şuarasına bir mektup göndererek İstanbul'dan ve burada yaşayan tanıdıklarının hâllerini sormuştur. Sâ'î 102 beyitlik kasidesinin ilk yedi beyitte merak ettiği Galata, Tophane, Molla Hamamı, Karaman Senti, Boğaziçi yalılarını ve Bedesten'i sorar. Sekizinci beyitte ise devrin sultanü'-şuarası olan Bâkî'nin durumunu sorduktan sonra, diğer beyitlerde başta şairler olmak üzere birçok kişiden haber sorar. Nev'î, Süsenîzâde, İzârî, Misâlî, Sâni, İlmî-i Nâzik, Azîzî, Hâtemî, Belîğî, Hüdâyî, Fasîhî, Fûrûğî, Tab'î, Lisânî, Sâdık Bey, Sâlihî, Ulvî, Emîrî, Muhtârî, İlmî-i Karamanî, Sırrî, Vâlî, Ferîdûn, Ali Bâlî, Hilmî, Hisârî Muslî, İbn-i Osman, Şeyhzâde, Hacı Mervân, Dürzî İbrahim, Kazzâz Mahmud, Kemâlî, Kör Cebeci Karaoğlu, Urum Solak, İmamzâde... bunlar arasındadır (Kaplan, 2019: 56-60)³.

³ Manzum mektuplarla ilgili daha fazla örnek ve bilgi için şu çalışmalara bakılabilir: Açıkgöz, Namık (1987). “Divan Edebiyatında Mektup ve XVII. Yüzyıl Şairlerinden Riyâzî'nin İki Mektubu” , *Fırat Üniversitesi Dergisi*, 1/2:7-14. Aydın, Elif (2007). *Divanlardaki Manzum Mektuplar*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi. Batıslam H. Dilek (2002).

Sonuç olarak manzum mektupların tamamına yakını “sevgili, hâmi, aile, dost veya arkadaş” gönderilmiştir. Bazı mektuplarda gönderilen kişi belli değildir. Mektup yazma aleti kalem olduğu için şairin ilk muhatabı da kalem olmuş ve mektupların çoğunda şairler kalemi kişileştirerek kalemle konuşmuşlardır. Mektuplarda konular çoğunlukla şehir methiyeleri, gurbet ve ayrılık acısı, tebrik, teşekkür, ‘arz-ı hâl, hasb-i hâl, hâl-hatır ve sıhhat sorma ve bazı özel meselelerdir. Mektuplarda gönderilen kişinin durum ve makamına göre şahıs övgüleriyle sıklıkla karşılaşılır. Bu noktadan muhtevaları açısından mektuplar, divan şiirinde gördüğümüz “methiye, ‘arz-ı hâl, hasb-i hâl, şehir şiiri, sıhhatnâme” gibi tür ve tarzlarla ilişkilidir. Mektupların ilişkili olduğu türler arasında tebriknâmeler ve teşekkürnâmeler de vardır. Şairler mektuplarında gönderilen bir hediye veya ihsana karşı teşekkürlerini iletmışler, muhatabın belli bir makama gelmesi ve sıhhatine kavuşması nedeniyle tebrik etmişlerdir. Haberleşme amacıyla yazılan mektuplarda arzu edilen bir husus da geciktirilmeden mektuba cevap verilmesidir. Mektuplar çoğunlukla dua beyitleriyle son bulur (Yıldız, 2019: 445).

1. XVIII. Yüzyıl Şairlerinden İlbegli-zâde Muhammed Meylî

Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü adlı eserde “Meylî” mahlaslı 15 sanatçı hakkında bilgi bulunmaktadır (İpekten vd. 1988: 287-290). Bu şairlerin yaşadıkları yüzyıl ve hayatları hakkındaki bilgiler okunduğunda bunların hiçbirinin makalemize konu olan İlbegli-zâde Muhammed Meylî olma ihtimali yoktur. TEİS’de (Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü)⁴ aşağıda görüldüğü gibi “Meylî” mahlasını kullanan XVI., XVII. ve XVIII. yüzyıldan toplam 14 şair yer almaktadır:

XVI. yüzyıl: Meylî, Fânî İsa Hoca (ö. 1550-51), Bayram-zâde Zekeriyya Efendi (ö. 1592-93), Meylî Çelebi (ö. ?), Ebussuûd-zâde Mehmed Çelebi (ö. 1563-64), Meylî Kumsı-zâde (ö. 1611-13), Lütî Bey-zâde Mustafa Meylî (ö. 1587-88), Mehmed Meylî (ö. ?), Mustafa Meylî Çelebi (ö. 1592-93), Meylî Mirzâ Kulu (ö. ?).

XVII. yüzyıl: Abdülbâkî Meylî Efendi (1675-76), Ali Çelebi (ö. 1657-58), Meylî (ö. ?), Koca Meylî, Aşçıbaşı-zâde Mehmed Meylî Çelebi (ö. 1708-11).

XVIII. yüzyıl: Mehmed Meylî Kurânî (ö. 1781-82).

“Mesnevilerde Mektup Tarzı Anlatım”. *İlmi Araştırmalar*, 13: 17-34. Batislam H. Dilek, (1998). “Bağdatlı Ruhî’nin Mektup Tarzında Yazılmış Bir Kasidesi”. *Dergâh*, 102/103: 14-15. Derdiyok, İ. Çetin (1997). “Eski Edebiyatımızdan Günümüze Mektuplarda Biçim”. *Türk Kültürü*, 415: 665-671. Ersoylu, Halil vd. (1986). “Mektup”. *Türk Dili Ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C.6, İstanbul, Dergâh Yay. 231-236. Kaya İ. Güven (2007). “Eski Türk Edebiyatında Manzum Mektup Türü Ve Pâre Pâre Ahmet Çelebi İle Lâmiî Arasındaki Manzum Mektuplaşma”. *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 32: 115- 126. Yıldız, Enes (2019). *Divanlarda Küçük Mesneviler*. Doktora Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

⁴ <http://teis.yesevi.edu.tr/>. Erişim: 09 Şubat 2021.

Bu şairlerin hayatlarına ve eserlerine dair verilen bilgiler ve şiir örnekleri incelendiğinde İlbegli-zâde Muhammed Meylî'ye uygun düşmediği görülecektir. Çünkü Meylî, XVIII. yüzyıl şairlerindendir ve Adana'da yaşayıp Kıbrıs'a sürgün gitmiştir. Kaynaklarda bunlarla ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Şuara tezkirelerinde ve biyografik kaynaklarda adı geçmeyen şairin hayatına dair elimizde sadece makaleye kaynaklık eden mecmuadaki şiirlerde verilen bilgiler vardır. Buna göre XVIII. yüzyıl şairlerinden olan İlbegli-zâde Muhammed Efendi şiirlerinde "Meylî" mahlasını kullanmıştır. Adana âlimlerinden olan Meylî'nin şiirlerinde "Rahmî" mahlasını kullanan Abdürrahim adlı bir oğlu vardır. Meylî; Hüseyin Efendi, Süleyman Efendi ve Abâ'î-zâde Muhammed Efendi ile birlikte mahiyetini bilmediğimiz bir nedenle Magosa'ya sürgün edilir. Hüznî'nin (Adanalı Sürûrî) tarih manzumesinde verdiği bilgiye göre Meylî sürgüne sebep olan fiili işlememiştir. Şu anki bilgilerimize göre şairin bir divanının olup olmadığını bilmiyoruz. Şu an için elimizde -makaleye kaynaklık eden mecmuada- Meylî'ye ait bir manzum mektup ve bir bahariye⁵ kasidesi bulunmaktadır. İlbegli-zâde Muhammed Meylî H. 1192 (M. 1778-79) yılının receb ayında vefat etmiştir. Meylî'nin vefatına iki tarih manzumesi yazılmıştır. İlk tarih manzumesinin şairi bilinmemektedir. İkinci tarih manzumesi ise Hüznî (Adanalı Sürûrî) tarafından kaleme alınmıştır. Aşağıda bu tarih manzumeleri verilmiştir:

Tārīḥ-i berāy-ı vefāt-ı Meylî Efendi

mefā'īlün mefā'īlün fe'ülün

1. Dirîḡā fevt olup İlbegli-zâde
Fırâkından gönüller örselendi
2. Ğarîb illerde bu dâr-ı cihândan
İşitdük göçmüş âh ol evc-mendi
3. Sürüş ismâ' kıldı ya' nî tārīḥ
Vefāt itdi tıyūn Meylî Efendi
H. 1192 (M. 1778-79)
Fî-evâ'il-i receb

⁵ Meylî'nin "Bahâriyye-i Meylî Muhammed Efendi" başlıklı 9 beyitlik bahariye kasidesine *Fehîm Muhammed* adlı bir şair tarafından nazire yazılmıştır (Mecmû'a-i Eş'âr, Balıkesir Mutasarrıf Ömer Âli Bey Yazma Eser Kütüphanesi, arşiv no: 394, varak no: 113b).

*Menfāyā-yı Mağosada vefāt iden İlbegli-zāde
Meylī Muhammed Efendinüñ vefātına Hüzni Efendinüñ
tārīhidür*

mef'ülü fā'ilātün mef'ülü fā'ilātün

1. Meylī Efendi kıldı fānī cihāndan 'arāz
Dār-ı beḳāya göçdi ol server-i efāzıl
2. Daḡı yanınca iki müftī efendi birle
Ḡurbet ilinde ḳaldı ḡayfā o faḡl-i kāmıl
3. Şāh-ı vücūd-ı pāki nāḡāh ecel yilinden
Hem-çün nihāl-i ṭübā me'vāya oldı mā'il
4. Yoḡ idi nefy[e] mücib fi'l anda ḡaḳḳa ma'lūm
Buldı şübūt ki oldı bādı ḡasūd-ı bātıl
5. İtlāk olup bedenden Kıbrıs ḡışārı içre
Rūḡ-ı revānlarına oldı cinān menāzil
6. Baḡr içre açdı merḳad-mānend ḡūt aḡzın
Cevfine oldı nāzil zū'n-nūn-vār o fāzıl
7. Eṭrāf-ı meşhedinde deryā degil ḡurūşān
Ḥalkuñ gözi yaşıdur deñiz şorarsa sā'il
8. Teng eyledi firāḳı dünyāyı dōstāne
Tevsi' ide mezārın Yezdān-ı bī-mu'ādil
9. Ferzend-i dil-pesendi 'Abdu'r-raḡīme yā Rab
Baḡş eyle 'ömr-i sermed 'ilm ü hüner 'aṭā ḳıl
10. Tārīḡ-i irtihālın mu'cemle yazdı **Hüzni**

İlbegli-zâde gitdi oldun cinâna dâhil
H. 1192 (M. 1778-79)

2. İlbegli-zâde Muhammed Meylî'nin Manzum Mektubu ve Oğlunun Bu Mektuba Nazireyle Cevabı

İlbegli-zâde Muhammed Meylî'nin manzum mektubu ve oğlunun bu mektuba cevabı, Balıkesir Mutasarrıf Ömer Âlî Bey Yazma Eser Kütüphanesi 394 arşiv numarasında kayıtlı şiir mecmuasının⁶ 111a-111b varakları arasında bulunmaktadır.

Meylî'nin manzum mektubu 15 beyitten müteşekkil bir kasidedir. Divan şiiri geleneğinde tam bir kasidede olması gereken “*nesib/teşbib, girizgâh, methiye, fahriye, tegazzül ve dua*” bölümleri, Meylî'nin manzum mektubunda bulunmamaktadır. Meylî'nin manzum mektubunun başlığı vardır ve bu başlıkta mektubun kim tarafından kime, nereden nereye gönderildiği hakkında bilgi verilir. Şair, kasidenin başlığında Adana ulemasından kendisiyle birlikte 4 kişinin yani Hüseyin Efendi, Süleyman Efendi ve Muhammed Efendi'nin Magosa'ya sürgün edildiğini söyler. Meylî sürgün nedeniyle gözünün nuru Abdürrahim Efendi'ye bir mektup gönderir. Manzumenin başlığı şöyledir: “*Adana ‘ulemâsından El-hâc Hüseyin Efendi vü Süleymân Efendi vü İlbegli-zâde Meylî Muhammed Efendi vü ‘Abâ’î-zâde Muhammed Efendi “eşeddü’n-nâsi belâ’en” hadîs-i şerîfi mışdâkıncâ bi-kazâi’llâhi te’âlâ Magosaya nefy ü iclâ olunmağıla mûmâ-ileyh Meylî Efendinüñ nûr-ı dîdesi ‘Abdu’r-raḥîm Efendiye irsâl eylediği manzûme-i laṭîfedür.*”

Kaside remel bahrinin “*fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilâtün fe’ilün*” kalıbıyla yazılmıştır. Şiiri okuduğumuzda şairin aruz kullanımında başarılı olduğunu söyleyebiliriz. Şiirin redifi “hış mı?” şeklinde “*iyi, güzel, tatlı*” anlamlarına gelen Farsça bir sıfat ve Türkçe soru edatı olan “*mı*”dan oluşmaktadır. Mektubun yazılma amacı “*ailesinden, dostlarından, sevdiklerinden haber alma, sevdiklerinin sağlık ve sıhhatini sorma*” olduğundan redif de muhtevaya uygun seçilmiştir. Meylî, manzumesini mürdef kafiyeyle yazmıştır. Kafiye-i mürdefe revî harfinden önce uzun ünlülerden (elif, vav ve ye) birinin bulunduğu kafiye türüdür (Saraç, 2019: 270). Kafiye kelimeleri Arapça ve Farsça kelimelerden seçilmiştir ki sırasıyla şöyledir: “*yârân, sıbyân, handân, iz’ân, Selmân, Kur’ân, ihvân, erkân, firâvân, gilmân, reyhân, irfân, şüc’ân, hırâmân, şâdân, giryân.*”:

⁶ Mecmua içerisinde, biri hurufâta dair, diğeri Usûl-i Eşâr-ı Arabî başlıklı iki nesir risale; Nabî'nin Hayriyyesi; Rıfkî, Meylî Mehmed, Rahmî, Hüznî, Edîb, Fehîm, Fıtnat, Niyâzî, Feyzî, Mehmed Raşid'e ait şiirler, bir takvim ve en sonda da bir manzum sözlük vardır (Gülhan, 2018: 91).

Ey şabâ var Adana şehrine yârân hōş mı
Göresin sağ u esen hânemi sıbyân hōş mı (b. 1)

Kasidede kafiye-i şâvegân da görülmektedir. Kâfiye-i şâvegân Farsça sıfat-ı müşebbehe ve çokluk eki olan “-ân” ile yapılan kafiye-dir. Aşağıdaki örnek beyitlerde görüldüğü gibi “yâr ve şâd” kelimelerinin çoğulları olan “yârân ve şâdân” kafiye kelimesi olmuşlardır:

Ey şabâ var Adana şehrine yârân hōş mı
Göresin sağ u esen hânemi sıbyân hōş mı (b. 1)

Luţf idüp semt-i şafâsına nesimâ güzêr it
Şorasin hâtır-ı fâhîrleri şâdân hōş mı (b. 14)

İlbelgi-zâde Muhammed Meylî'nin gönderdiği bu mektuba karşılık oğlu Abdürrahim Efendi “*Rahmî*” mahlasıyla bir cevap yazar. Rahmî, mektubun başlığında da belirttiği gibi babasına cevabını nazire⁷ yoluyla verir. Rahmî'nin babasına cevaben yazdığı manzum mektup da nazire geleneğine uygun olarak zemin şiirle aynı vezin ve kafiye-dir. 11 beyitten oluşan kasidenin başlığı “*nâme-i mezkûreye nazîr tarîkı üzre tahtîr olunan cevâbdur*” şeklindedir. Kasidenin kafiye kelimeleri ise şöyledir: “tâbân, a'yân, irfân, handân, firâvân, şâdân, kemâkân, erkân, Süleymân, unvân, nigh-bân, bî-cân”:

fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlâtün fe'îlün

Ey şabâ eyle beyân ol meh-i tâbân hōş mı
Nicedür encümen-i zümre-i a'yân hōş mı (b. 1)

Meylî'nin manzum mektubu okunduğunda mektubun kimden kime, nereden nereye ve hangi amaçla yazıldığı bellidir. Buna göre mektup; Adana ulemasından Meylî tarafından oğlu Abdürrahim'e, Kıbrıs'tan Adana'ya gönderilmiştir. Mektubun gönderilme amacı ise “sıla hasretini giderme, aile ve dostların hâl-hatırlarını ve sıhhatlerini sormaktır.” Mektup “*Ey şabâ var Adana şehrine!*” ifadesiyle başlar. Daha

⁷ Arapça “bakma, göz atma, düşünme, göz değme, iltifat, itibar, yan bakış” anlamına gelen (Devellioğlu, 2004: 811), “nazar” kelimesinden türeyen nazire; örnek, karşılık anlamına gelir. Terim olarak nazire, edebiyatta bir şiirin (genellikle gazel) başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye ile yazılmış benzerlerine denir (Pala, 2003: 367). Bir şairin şiirine başka bir şair tarafından aynı vezin ve kafiye-de yazılan şiire “nazire”, nazirenin yazıldığı şiire “zemin ya da model” şiir denir.

çok hasb-i hâllerde gördüğümüz bir üslup özelliği olan şairin “rüzgâr, kalem veya gönül” ile konuşması bu mektupta da görülür. Halleşme, dertleşme, halini bildirme, dert yanma, sohbet anlamlarına gelen hasbihal, esasen, karşılıklı konuşma için kullanılır. Şiirde hasbihal denildiğinde, şairin ön plana geçerek, ikinci bir şahısla söyleşmesi söz konusudur. Ancak, eski şiirimiz söz konusu edildiğinde, bu ikinci şahsın daha çok kendisine benzetme yoluyla kişilik kazandırılmış rüzgâr, felek, söz, vb. gibi varlıklardan, yani kurmaca kişilerden biri olduğu görülmektedir (Mengi, 2000: 123). Meylî de ilk beyitte rüzgâra seslenerek Adana şehrine varmasını ve sevdiklerinin nasıl olduğunu öğrenmesini ister:

Ey şabâ var Adana şehrine yârân hōş mı
Göresin sağ u esen hânemi şıbyân hōş mı (b. 1)

Luţf idüp semt-i şafâsına *nesîmâ* güzêr it
Sorasin hâtır-ı fâhîrleri şādân hōş mı (b. 14)

Meylî, rüzgâr ile haber gönderdikten sonra hâl hatırını, sağlığını merak ettiği kişileri teker teker sayar. Bunların başında oğlu Abdürrahim gelmektedir. Daha sonra oğlunun hocası, Mü’eddib Çelebi, müftü, Evkaf Müdürü Ali Bey şairin merak ettiği kimselerdir:

Naşb-ı ‘aynum cigerüm pâresi oğlum Rahmî
Luţf-ı Haqla göresin hurrem u handân hōş mı (b. 2)

Fâzıl-ı devr-i zamân Hazret-i Müftî-i enâm
Ser-i hayl-i ‘ulemâ ‘umde-i erkân hōş mı (b. 7)

Şair bu kişilerden sonra kendisiyle birlikte Magosa’ya sürgün edilen Şeyh Hüseyin’in oğlu Seyyid İshak, Muhammed Efendi’nin oğulları Ârif ile İsmail ve Süleyman Efendi’nin oğlunun durumunu merak edip sorar. Meylî, mektubunu bitirmeden arkadaşlarından Hacı Bey ve Hacı Muhammed Ağa’yı da zikreder:

Hazret-i Şeyh Hüseyinüñ gül-i bağ-ı emeli
Seyyid İshâk o melek-şîve-i ğilmân hōş mı (b. 9)

Dağı maḥdûm-ı Süleymân o hüner-mend-i zekâ
O melek-şîme gül-i ravza-i ‘irfân hōş mı (b. 11)

Meylî hâlini merak ettiği kişileri doğrudan sormak yerine bazı övgü kalıplarıyla tavsif edip niteler. Aşağıda manzum mektupta geçen kişiler ve bu kişilerle ilgili sıfat, övgü kalıpları veya söz konusu kişilerin meslekleri aşağıda verilmiştir:

Abdürrahim: *Nasb-ı ‘ayn, ciğer paresi.*

Oğlunun Hocası: *Kân-ı ma’ârif, deryâ-yı kemâl, münşî-i devr-i zamân, sâni-i Selmân.*

Mü’eddib Çelebi: *Muhlis-i sâdık, hâfız-ı Kur’ân.*

Müderris: *Faziletli, rıfat-mend.*

Müftü: *Fâzıl-ı devr-i zamân, ser-i hayl-i ‘ulemâ, ‘umde-i erkân.*

Ali Bey: *Mîr-i evkâf.*

Seyyid İshak: *Gül-i bâg-ı emel, melek-şîve-i gilmân.*

Ârif ve İsmail: *Sünbül ve reyhân.*

Süleyman Efendi’nin Oğlu: *Hüner-mend-i zekâ, melek-şîme, gül-i ravza-i ‘irfân.*

Hacı Bey: *Mazhar-ı lütf-i şehenşâh-ı cihân, kerem-pîşe, ser-defter-i şüc’ân.*

Hacı Muhammed Ağa: *Hem-dem, hem-kadem.*

Meylî, manzum mektubun son beytinde içinde bulunduğu hâli kısaca özetlemiştir. Buna göre ayrılık elemine müptela olan şair, Magosa Kalesi’nde ağlayıp inlemektedir:

Mübtelâ-yı elem-i hicrûn olan **Meylî**-i zâr

Diyessin kal’ a-i Mağosada giryân hōş mı (b. 15)

Meylî’nin gönderdiği mektubu, oğlu Abdürrahim Efendi görür ve ona nazire yoluyla bir cevap yazar. “*Rahmî*” mahlasıyla yazılan cevapta yine rüzgâra seslenerek başlanır. Rahmî, rüzgâra “*Ey sabâ eyle beyân!...*” şeklinde seslenerek Magosa’ya sürgün edilen babasıyla birlikte dört kişinin durumlarının nasıl olduğunu öğrenmek ister:

Ey şabâ eyle beyân ol meh-i tâbân hōş mı

Nicedür encümen-i zümre-i a’ yân hōş mı (b. 1)

Cümleten ‘arşa-i şîhhatde selâmetde midür

Hâşılı şâm u şeh her biri şādân hōş mı (b. 5)

Abdürrahim Efendi de babası gibi hâlini-hatırını ve sıhhatini sordukları kişileri metheder. Şair bu dört kişiyi “*meh-i tabân, tâ’ife-i milket-i ‘ilm ü efdâl, mecmû’a-i irfân*” gibi kalıp ifadelerle över. Abdürrahim Efendi öncelikle “*mâye-i fahr ve veliyyü’n-ni’am*” dediği övünme cevheri ve nimetler sahibi babasının durumunu sorar. Daha sonra sırasıyla faziletliğin önde gideni Şeyh Hüseyin; güzel işlere mazhar, irfan semtinin yolcusu, saadet mülkünün sahibi Süleyman Efendi; gönlü hoş, güzel yaradılışlı Muhammed Efendi’nin hâllerini, sağlık sıhhatlerini sorar. Manzum mektubun sonunda Rahmî, mezkûr dört kişiye dua ederek gam köşesinde ağlayıp inleyen pederine kavuşma arzusunu dile getirir:

Evvelâ mâye-i fahrûm o veliyyü'n-nî' amum
Peder-i muhteremüm anda kemākān hōş mı (b. 6)

Mazhar-ı hüsn-i 'amel sâlik-i semt-i irşād
Mâlik-i mülk-i sa'âdet o Süleymān hōş mı (b. 8)

3. Metin

*Adana 'ulemâsından El-hâc Hüseyin Efendi vü Süleymān Efendi
vü İlbegli-zâde Meylî Muhammed Efendi vü 'Abâ'î-zâde Muhammed
Efendi"eşeddü'n-nâsi belâ'en" hadîs-i şerîfî müşdâkıncā bi-ķazâi'llāhi te'ālā
Mağosaya nefy ü iclā olunmağıla mûmā-ileyh Meylî Efendinüñ nûr-ı
dîdesi 'Abdu'r-raḥîm Efendiye irsāl eylediği manzûme-i laṭîfedür*

fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün

1. Ey şabâ var Adana şehrine yārān hōş mı
Göresin sağ u esen ḥānemi şıbyān hōş mı
2. Naşb-ı 'aynum cigerüm pâresi oğlum Raḥmî
Luṭf-ı Hākla göresin ḥurrem u ḥandān hōş mı
3. Būs idüp dîdesini eyleyesin 'arz-ı selām
İtdi mi kesb-i kemālāt ile iz'ān hōş mı
4. Ḥācesi kân-ı ma'ārif der-i deryā-yı kemāl
Münşî-i devr-i zamān şānî-i Selmān hōş mı
5. Muḥlis-i şādıkum ol ya'ni Ḥadîce-zâde
O Mü'eddib Çelebî ḥāfız-ı Kur'ān hōş mı
6. O faẓîletlü müderris aḥ-ı rıf at-mendüm
Muḥlis u ḥālîş u ḡayret-keş-i iḥvān hōş mı

7. Fâzıl-ı devr-i zamân Hâzret-i Müftî-i enâm
Ser-i hayl-i ‘ulemâ ‘umde-i erkân hõş mı
8. Mîr-i evkâf ‘Alî Beg ‘Alî Efendi-zâde
Eylürüm şıdķ ile da‘vât-ı firāvân hõş mı
9. Hâzret-i Şeyh Hüseyniñ gül-i bâğ-ı emeli
Seyyid İshâķ o melek-şîve-i ğılmân hõş mı
10. Abacı-zâde refîķüm anuñ oğlu ‘Ârif
Daķı İsmâ‘îli çün sünbül ü reyhân hõş mı
11. Daķı maĥdûm-ı Süleymân o hüner-mend-i zekâ
O melek-şîme gül-i ravza-i ‘irfân hõş mı
12. Mażhar-ı luţf-ı şehenşâh-ı cihân Hâcî Beg
O kerem-pîşe-i ser-defter-i şüc‘ân hõş mı
13. Hem-dem ü hem-ķademüm Hâcî Muĥammed Aĝa
Seyr ider bâğçeyi çün serv-i ĥırâmân hõş mı
14. Luţf idüp semt-i şafâsına nesîmâ güzêr it
Şorasın ĥâtır-ı fâĥirleri şâdân hõş mı
15. Mübtelâ-yı elem-i hicrûñ olan **Meylî**-i zâr
Diyesin ĥal‘a-i Maĝosada giryân hõş mı

*Nâme-i mezkûreye nazîr tarîķi üzre
taĥrîr olunan cevâbdur*

fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün

1. Ey şabâ eyle beyân ol meh-i tâbân hõş mı
Nicedür encümen-i zümre-i a‘yân hõş mı
2. Neyler ol tâ‘ife-i milket-i ‘ilm ü efdâl
Nedür aĥvâli o mecmû‘a-i ‘irfân hõş mı

3. İdüp âdâb ile bûsîde-i dest ü dâmen
Pürsiş it her birini hurrem ü handân hûş mı
4. Eyle ta'zîm-i vüfur üzre su'âl-i hâtır
Bizden ol cânibe da'vât-ı firāvân hûş mı
5. Cümleten 'arşa-i şîhhatde selâmetde midür
Hâşılı şâm u şehir her biri şadân hûş mı
6. Evvelâ mâye-i fahrüm o veliyyü'n-ni'amum
Peder-i muhteremüm anda kemākân hûş mı
7. Sâniyen Şeyh Hüseyin ol ser-i hayl-i fuzalâ
Ya'ni ol mefhar-i cem'iyet-i erkân hûş mı
8. Mazhar-ı hüsn-i 'amel sâlik-i semt-i irşad
Mâlik-i mülk-i sa'adet o Süleymân hûş mı
9. Hûş-dil ü hûb-tabî'ât o 'Abâ'î-zâde
Nice ol şahib-i ârâyiş ü 'unvân hûş mı
10. Cümle âsîb-i haţâdan ide Bârî me'mûn
Anlara Hâzret-i Haq ola nigh-bân hûş mı
11. Peder-i pîrüne vâşıl olıcağ ey **Rahmî**
Diye kim zâviye-i gamda o bî-cân hûş mı

Sonuç

İlbegli-zâde Muhammed Meylî Efendi'nin hayatı hakkında elimizde çok az bilgi bulunmaktadır. Şuara tezkirelerinde ve biyografik kaynaklarda adı geçmeyen şairin hayatına dair elimizde sadece makaleye kaynaklık eden mecmuadaki şiirlerde verilen bilgiler vardır. Buna göre XVIII. yüzyıl şairlerinden olan İlbegli-zâde Muhammed Efendi, Adanalıdır ve şiirlerinde “*Meylî*” mahlasını kullanmıştır. Şairin “*Rahmî*” mahlasını kullanan Abdurrahîm adlı bir oğlu vardır. Meylî; Hüseyin Efendi, Süleyman Efendi ve Muhammed Efendi ile birlikte Magosa'ya sürgün edilmiştir.

Meylî'nin vefatına iki tarih manzumesi yazılmıştır. Buna göre şair, H. 1192 (M. 1778-79) yılının receb ayında vefat etmiştir.

Meylî, Adana ulemasından üç arkadaşı ile birlikte Kıbrıs'a sürgün edildikten sonra oğlu Abdürrahim'e bir manzum mektup yazar. Manzum mektubu 15 beyitten müteşekkil bir kasidedir. Remel bahrinin "*fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün*" kalıbıyla yazılan mektubun redif ve kafiyesi "*-ân hoş mı*" şeklindedir. Babasının mektubunu alan oğlu Abdürrahim Efendi, aynı vezin ve kafiye de yani nazire yoluyla 11 beyitlik bir cevap yazar.

Meylî'nin manzum mektubunda mektubun kimden kime, nereden nereye ve hangi amaçla yazıldığı anlaşılır. Buna göre mektup; Adana ulemasından Meylî tarafından oğlu Abdurrahim'e, Kıbrıs'tan Adana'ya gönderilmiştir. Mektubun gönderilme amacı ise "*sıla hasretini giderme, aile ve dostların hâl-hatırlarını ve sıhhatlerini sormaktır.*" Meylî birçok manzum mektupta gördüğümüz şekilde mektubuna rüzgâra seslenerek başlar ve ardından durumunu ve sıhhatini merak ettiği kişileri methederek sayar. Mektubun sonunda ise kısaca içinde bulunduğu hâli anlatır. Bunun üzerine oğlu da yine rüzgâra seslenerek babasına bir mektup yazar. Abdürrahim Efendi mektubunda babası ve babası ile birlikte sürgün edilen üç kişinin hâlini-hatırını sorar ve dua ile mektubunu bitirir.

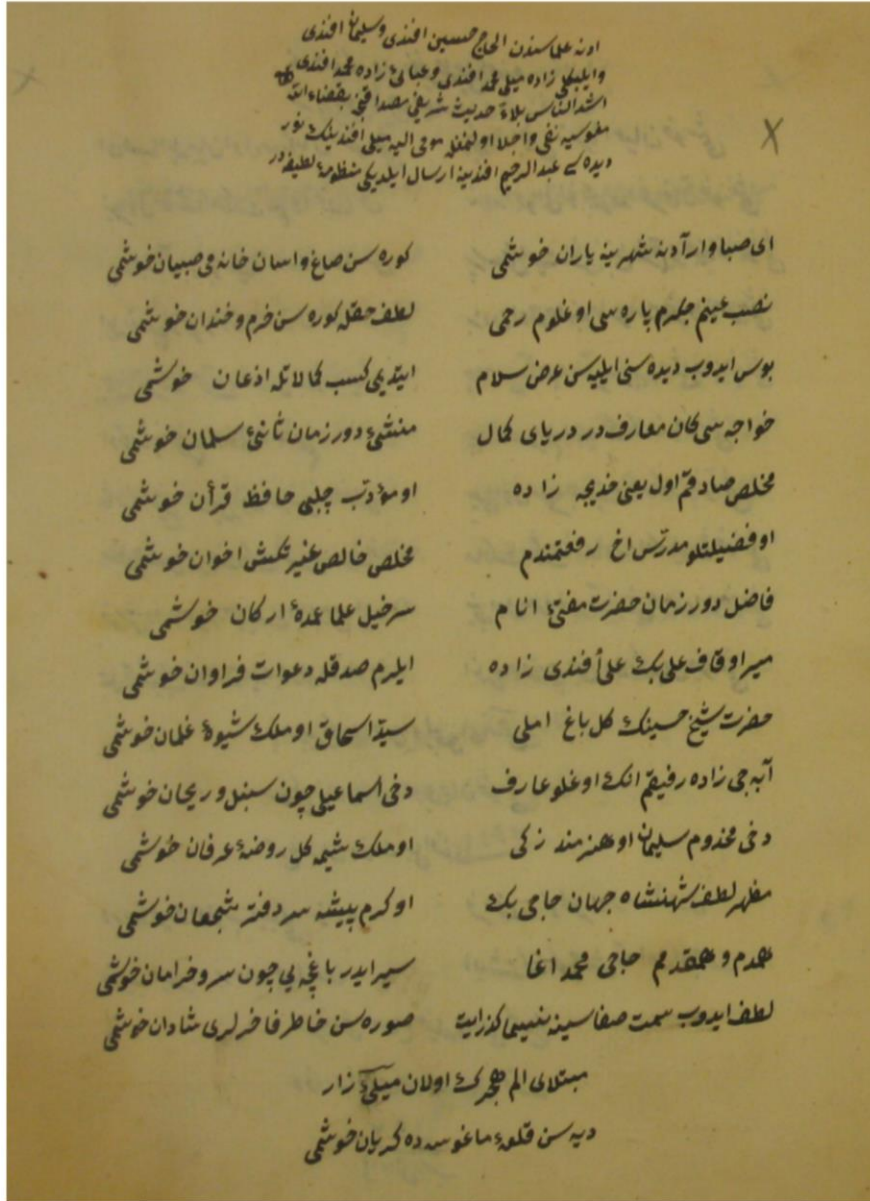
Kaynakça

- Açıkgöz, Namık (1987). "Divan Edebiyatında Mektup ve XVII. Yüzyıl Şairlerinden Riyâzî'nin İki Mektubu". *Fırat Üniversitesi Dergisi*, 1/2: 7-14.
- Ak, Coşkun (2001). *Bağdatlı Rûhî Dîvânı, Karşılaştırmalı Metin*. Bursa: Uludağ Üniversitesi Yay.
- Akkuş, Metin (1993). *Nefî Divanı*. Ankara: Akçağ Yay.
- Aksoyak, İ. Hakkı (2006). *Gelibolu Mustafa Âlî Divan III*. Department Of Near Eastern Languages and Civilizations Harvard University.
- Arslan, Mehmet (2002). *Şeref Hanım Divanı*. İstanbul: Kitapevi Yay.
- Aydın, Elif (2007). *Divanlardaki Manzum Mektuplar*. Yüksek Lisans Tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.
- Batıslam H. Dilek (2002). "Mesnevilerde Mektup Tarzı Anlatım". *İlmi Araştırmalar*, 13: 17-34.
- Batıslam H. Dilek, (1998). "Bağdatlı Ruhî'nin Mektup Tarzında Yazılmış Bir Kasidesi". *Dergâh*, 102/103: 14-15.
- Bilkan, A. Fuat (1997). *Nâbî Dîvânı*. İstanbul: MEB. Yay.
- Çakır, Ömer (2005). *Türk Edebiyatında Mektup*. Doktora tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Demirel, Şener (1999). *17. Yüzyıl Şairlerinden Şehrî (Malatyalı Ali Çelebi) Hayatı, Sanatı, Divanı'nın Tenkitli Metni ve Tahlili*. Doktora tezi, Elazığ: Fırat Üniversitesi.
- Derdiyok, İ. Çetin (1997). "Eski Edebiyatımızdan Günümüze Mektuplarda Biçim". *Türk Kültürü*, 415: 665-671.
- Devellioğlu, Ferit (2004). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitapevi Yay.
- Egüz, Esra (2009). *Priştineli Nûrî Divanı ve İncelenmesi*. Yüksek Lisans tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Erdem, Sadık (2005). *Neylî ve Dîvân'ı*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay.
- Ersoylu, Halil vd. (1986). "Mektup". *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi*. C.6, İstanbul, Dergâh Yay. 231-236.

- Gülhan, Abdülkerim (2018). "Rıfkî ve İstanbul Şehrengizleri". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 4/1: 86-100.
- Hamami, Erdal (2001). *Râmî Dîvânı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- İçli, Ahmet (2018). "Mardinli Akli ve Manzum Mektubu". *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 4/3: 739-767.
- İnce, Adnan (1994). *Mîrzâ-zâde Mehmed Sâlim Dîvânı Tenkitli Basım*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Yay.
- İpekten, Haluk vd., (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Kahraman, Bahattin (1995). *Vahid Mahtûmî Hayatı, Eserleri, Edebî Kişiliği ve Eserlerinin Tenkidli Metni*. Doktora tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Kaplan Yunus (2019). "Nakkaş Sâ'î'nin Edirne'den İstanbul Şuarasına Gönderdiği Manzum Mektup". *Hikmet Akademik Edebiyat Dergisi* 5/11: 53-76.
- Kaya İ. Güven (2007). "Eski Türk Edebiyatında Manzum Mektup Türü Ve Pâre Pâre Ahmet Çelebi İle Lâmiî Arasındaki Manzum Mektuplaşma". *A. Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 32: 115- 126.
- Kurtoğlu, Orhan (2004). *Lebib Dîvânı (İnceleme-Tenkitli Metin-Sözlük)*. Erişim: 22 Mart 2020, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>.
- Kut, Günay (1974). "Gazâlî'nin Mekke'den İstanbul'a Yolladığı Mektup ve Ona Yazılan Cevaplar". *TDAY-Belleten*, 1973-1974: 223-252.
- Mengi, Mine (1995). *Mesîhî Divanı*. Ankara: TDK. Yay.
- Mengi, Mine (2000). *Divan Şiiri Yazılar*. Ankara: Akçağ Yay.
- Mengi, Mine (2004). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*. Ankara: Akçağ Yay.
- Okuyucu, Cihan (1994). *Cinâni (Hayâtı, Eserleri, Dîvânının Tenkidli Metni)*. Ankara: TDK. Yay.
- Pala, İskender (2003). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. İstanbul: L&M. Yay.
- Saraç, Yekta (2019). *Klasik Edebiyat Bilgisi Biçim-Ölçü-Kafiye*. Gökkuşbu Yayınları.
- Sevgi Ahmet (1994). "Neylî'nin Manzum Bir Mektubu." *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3, 73-88.
- Şemseddin Sami (1986). *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Endurun Kitabevi Yay.
- Taş, Hakan (2004). *Vahyî Divanı ve İncelemesi*. Erişim: 22 Mart 2020, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr>.

Yıldız, Enes (2019). *Divanlarda Küçük Mesneviler*. Doktora tezi, Adana: Çukurova Üniversitesi.

Ek: Manzum Mektupların ve Tarih Manzumelerinin Tıpkıbasımı:

نامه مذکوره به نفع طریق اوزره
 تحریر اولو نان جو ابد در

ای صبا ایل بیان اول مه تابان خوشی	بنچ در انجن زمره اعیان خوشی
نیز اول طائفه ملک علم و افصال	نه در احوالی او مجموعه عرفان خوشی
ایدوب آوازل بوسیده دست و دامن	پرستش ایت نظر بر بنی خرم و خندان خوشی
ایله تنظیم و فور اوزره سوال خاطر	بزدن اول جانبه دعوات فراوان خوشی
جملة عرصه صحفه سلامتده میدر	حاصلی شام و سحر هر بری شادان خوشی
اولا مایه فخرم اولی التعم	پدر محترم انده کما کان خوشی
ثانیا شیخ حسین اول سرخیل فضلا	یعنی اول مفتخر جمعیت ارکان خوشی
مظهر حسن عمل سالک سمت ارشد	مالک ملک سعادت اوسلیمان خوشی
خوش دل و خوب طبیعت او عنائی زاده	بنچ اول صاحب آرایش و عنوان خوشی
جملة آسیب خطادن ایده باری مأمون	اندره حضرت حق اول نکهبان خوشی

پدر پیریکه واصل اول بحق ای رحمی
 دیکیم زاویه نمده اوبی جان خوشی
 تاریخ برای وفات مبدلی افندی

در بیافوت اولوب ایلبکی زاده	فراقندن کوکلار اوسه لندی
غریب ایلدرده به دار جهانندن	ایستدک که چمش آه اول او جندی

سروش اسماع قیلدی یعنی تاریخ
 وفات ایلدی طوبیک مبدلی افندی

۱۱۴۲
 فی اوائل رجب

منقباً مغموسه وفات ایدن ایلبلکی زاده
میللی محمد افندی نیکد وفاتنه حزنی افندی نیکد
تاریخچیدر

میللی افندی قلدی فانی جهانندن عراض دارالبقایه کوجدی اول سرور افاض
دانی یانجه ایکی مصلحتی افندی برله غربت ایلنده قالدی حیف او فحل کامل
شاخ وجود پاکي ناکاه اجل ییلندن هچدن نهال طوبامنا وایه اولدی ماش
یوخی دی نفی موجب فعل آنده حقه معلوم بولدی ثبوت کاولدی بادی حسود باطل
اطلاق اولوب بدنن قبریس حصار ایچره روح روانه سینه اولدی جنان منازل
بحر ایچره آچدی مرقه مانند حوت اغرین جوفینه اولدی نازل ذوالنون واراو فاض
اطراف مشتهدنده دریا کل خروشان خلقک کوزی یاشتی در دیگر صور رساش
تنک ایلدی فراق دنیای دوستان توسیع ایده مزارین یزدان بی معادل
فرزند دلپسندی عبدالرحیم یارب بخش ایلد عمر سرمد علم و هنر عطا قیل
تاریخ ارتحالین بمجله یازدی حزنی
ایلبلکی زاده کندی اولسون جنانه داخل
۱۹۲۰